

Istungidokument

B9-0163/2024

8.3.2024

RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja avalduse alusel

vastavalt kodukorra artikli 132 lõikele 2

tihedamate suhete kohta ELi ja Armeenia vahel ja vajaduse kohta sõlmida Aserbaidžaaani ja Armeenia vaheline rahuleping (2024/2580(RSP))

Viola von Cramon-Taubadel, Marie Toussaint, Markéta Gregorová, Bronis Ropé
fraktsiooni Verts/ALE nimel

Euroopa Parlamendi resolutsioon tihedamate suhete kohta ELi ja Armeenia vahel ja vajaduse kohta sõlmida Aserbaidžaani ja Armeenia vaheline rahuleping (2024/2580(RSP))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artiklit 49,
 - võttes arvesse ELi ja Armeenia vahelist ulatuslikku ja laiendatud partnerluslepingut¹,
 - võttes arvesse 13. veebruari 2024. aasta ühist pressiteadet, mis esitati pärast ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu viiendat kohtumist,
 - võttes arvesse 12. veebruari 2024. aasta partnerluse rakendamise aruannet Armeenia kohta,
 - võttes arvesse ELi tegevuskava koostöök kodanikuühiskonna organisatsioonidega Armeenias aastatel 2021–2027,
 - võttes arvesse Armeenia peaministri Nikol Pašinjani, Euroopa Ülemkogu eesistuja Micheli, Prantsusmaa presidendi Macroni ja Saksamaa liidukantsleri Scholzi 5. oktoobri 2023. aasta avaldust,
 - võttes arvesse komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni ja Armeenia peaministri Nikol Pašinjani 5. oktoobri 2023. aasta ühisavaldust,
 - võttes arvesse Armeenia peaministri Nikol Pašinjani 17. oktoobri 2023. aasta pöördumist Euroopa Parlamendi täiskogu istungil,
 - võttes arvesse Rahvusvahelise Kohtu 17. novembri 2023. aasta määrust rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvahelise konventsiooni kohaldamise kohta (Armeenia vs. Aserbaidžaan),
 - võttes arvesse 1991. aasta Almatõ deklaratsiooni,
 - võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,
- A. arvestades, et ELi ja Armeenia suhted põhinevad ühistel väärtustel, nagu demokraatia, õigusriik, inimõigused ja põhivabadused, ning neil on ühine huvi Armeenia osalemise vastu majandus- ja poliitilistes reformides ning piirkondlikus koostöös, sealhulgas idapartnerluse raamistikus;
- B. arvestades, et pärast 2018. aasta revolutsiooni on Armeenia järjepidevalt edendanud Euroopa Liidu aluslepingutes sätestatud väärtusi ja on ajalehe The Economist 2023. aasta demokraatiaindeksi andmetel selle piirkonna juhtiv demokraatlik riik;

¹ [ELT L 23, 26.1.2018, lk 4.](#)

- C. arvestades, et Armeenia on andnud märku oma kavatsusest arendada edasi ja süvendada partnerlust ja koostööd ELiga, sealhulgas kahepoolsete suhete kaudu ja idapartnerluse regionaalpoliitika raamistikus;
- D. arvestades, et ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu kohtus 13. veebruaril 2024. aastal Brüsselis viiendat korda; arvestades, et kohtumisel kinnitati ELi ja Armeenia ühiseid huve ja pühendumust ühistel väärtustel põhinevate suhete tugevdamisele ja süvendamisele; arvestades, et mõlemad pooled leppisid kokku, et alustavad tööd selle nimel, et koostada ELi ja Armeenia uus partnerluskava, millega kehtestatakse ambitsioonikamad ühised prioriteedid koostöö tegemiseks kõigis valdkondades;
- E. arvestades, et komisjon teatas 5. oktoobril 2023. aastal täiendavatest Armeeniale ette nähtud toetusmeetmetest, sealhulgas täiendavast 5,25 miljoni euro suurusest hädaabist, programmi „EU4Peace“ suuremast rahastamisest, täiendavatest iga-aastastest eelarvetoetuse programmidest, tehnilisest abist selliste teemadega tegelemiseks nagu lennuohutus ja tuumaohutus ning majandus- ja investeerimiskavast, mille eesmärk on toetada taristut, sotsiaalkaitset ja kestlikke energialahendusi;
- F. arvestades, et Armeenia seisab jätkuvalt silmitsi kriitiliste majandusprobleemidega, kuigi makromajanduslikes ja struktuurireformides tehakse märkimisväärsed edusamme; arvestades, et Armeenia majandus sõltub endiselt suurel määral Venemaast, kusjuures viimase osakaal Armeenia väliskaubanduses on ligikaudu 35 %; arvestades, et Venemaal on endiselt juurdepääs piirangutega ELi kaupadele tarneahelate kaudu, mis kulgevad läbi kolmandate riikide, kaasa arvatud Armeenia; arvestades, et pärast seda, kui EL kehtestas Venemaa suhtes sanktsioonid, Armeenia eksport Venemaale kolmekordistus 2022. aastal ja kahekordistus ajavahemikus jaanuar–august 2023;
- G. arvestades, et Armeenia külmutas oma osalemise Moskva juhivas Ühise Julgeoleku Lepingu Organisatsioonis (CSTO) pärast Venemaa tahtmatust kaitsta Armeeniat Aserbaidžaanis agressiooni eest; arvestades, et endiselt Armeenia pinnal paiknevad tuhanded Venemaa sõdurid ning Aserbaidžaanis sõjalised ähvardused ohustavad Armeenia julgeolekut veelgi;
- H. arvestades, et Armeenia on Aserbaidžaanis territoriaalset terviklikkust tunnustanud mitmel korral, sealhulgas peaminister Pašinjani ning Euroopa Ülemkogu eesistuja Charles Micheli, Prantsusmaa presidendi Macroni ja Saksamaa liidukantsleri Scholzi 5. oktoobri 2023. aasta ühisavalduses, kuid Aserbaidžaan ei ole sama teinud;
- I. arvestades, et vaatamata eesistuja Micheli juhitud rahuläbirääkimistele algatas Aserbaidžaan 19. septembril 2023. aastal rünnaku, mille tõttu rändas Mägi-Karabahhist vaid mõne päeva jooksul välja peaaegu kogu selle elanikkond; arvestades, et Armeenia on võtnud vastu rohkem kui 100 000 Mägi-Karabahi põgenikku; arvestades, et Armeenia on lubanud Mägi-Karabahi pagulased täielikult integreerida, kuid riigil puuduvad rahalised vahendid ja terviklik pikaajaline kava pagulaste vajadustele asjakohaselt reageerimiseks;
- J. arvestades, et armeenlaste väljarände eelnes aastakümneid kestnud Aserbaidžaanis juhtkonna poolne, sealhulgas president Əliyevi poolne, etniliste armeenlaste vastu suunatud tahtlik vaenu õhutamise ja vaenutegevus; arvestades, et Bakuu nn sõjatrofeede park, kus kujutatakse armeenlasi halvustavalt, ning plaanitult vaenu õhutavad avaldused

on veelgi süvendanud Mägi-Karabahhi armeenlaste seas rünnakute ja sundränne hirmu;

- K. arvestades, et Rahvusvaheline Kohus kohustas 17. novembril 2023. aastal Aserbaidžaaani tagama, et Mägi-Karabahhist pärast 19. septembrit 2023. aastal lahkunud isikud, kes soovivad Mägi-Karabahhi tagasi pöörduda, ning need inimesed, kes jäid Mägi-Karabahhi ja soovivad sealt lahkuda, saaksid seda teha turvaliselt ja takistamatult ning et nende suhtes ei kasutataks jõudu ega hirmutamist, mis võib neid põgenema panna;
- L. arvestades, et paljusid Mägi-Karabahhis asuvaid Armeenia kultuuripärandi mälestisi ja artefakte, nagu kirikuid, kalmistuid ja hatškareid (Armeenia ristkivid), ohustab vandalism, hävitamine või muutmise, mille eesmärk on kaotada Armeenia ajaloo jäljed, nagu seda tehti Armeenia pärandiobjektidega ühes teises Aserbaidžaaani piirkonnas, nimelt Nahhitševanis;
- M. arvestades, et peaminister Pašinjan ja Aserbaidžaaani president Əliyev kohtusid 17. veebruaril 2024. aastal Münchenis Saksamaa liidukantsleri Olaf Scholzi vahendusel esimest korda pärast 2023. aasta septembris toimunud Aserbaidžaaani rünnakut Mägi-Karabahhi vastu;
- N. arvestades, et peaminister Pašinjan märkis 15. ja 16. veebruaril 2024. aastal, et Aserbaidžaan lükkas tagasi Armeenia kõige hiljutisemad ettepanekud piiride piiritlemise/märgistamise kohta ning et tema analüüsi kohaselt on võimalik, et Aserbaidžaan valmistub sõjaliste operatsioonide käivitamiseks teatavatel piirialadel, et see kujuneks suuremahuliseks sõjaks Armeenia Vabariigi vastu;
- O. arvestades, et isegi kui Aserbaidžaaani Euroopa Liitu suunduvate gaasitarnete kahekordistamise eesmärk saavutatakse, millega ulatuks nende maht 2027. aastaks 20 miljardi kuupmeetrini, oleks Aserbaidžaaani gaasi osakaal ELi turul siiski väiksem kui 4 %; arvestades, et EL on Aserbaidžaaani suurim eksporditurg, mistõttu sõltub Aserbaidžaan EList palju rohkem kui vastupidi; arvestades, et 2022. aasta novembris teatas Aserbaidžaan Gazpromiga sõlmitud kokkuleppes oma tarbeks Venemaa gaasi, et vabastada Euroopa Liitu suunduva ekspordi võimsus, õhnestades seeläbi ELi kavatsust mitte rahastada Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu;
- P. arvestades, et 1. märtsil 2024. aastal toimus Bakuus ELi ja Aserbaidžaaani rohelise energia nõuandekomisjoni teine ministrite kohtumine; arvestades, et volinik Simson nimetas oma kõnes Aserbaidžaaani usaldatavaks ja usaldusväärseks energiapartneriks, rõhutades, et EL on alati näinud Aserbaidžaanis usaldatavat partnerit ja et ELi pühendumus Aserbaidžaanile on pikaajaline;
- Q. arvestades, et Aserbaidžaan korraldas 7. veebruaril 2024. aastal järjekordsed fiktiivsed presidendivalimised; arvestades, et Əliyevi režiim on viimasel ajal väljendusvabadust veelgi piiranud, vallandades alates 2023. aasta novembrist inimõiguste kaitsjate ja sõltumatute ajakirjanike vahistamise laine, kusjuures enamik neist on endiselt valesüüdistuste alusel kinni peetud; arvestades, et see, mis veel riigis sõltumatust meediast, kodanikuühiskonnast ja kriitilistest sõnavõtjatest alles oli jäänud, on nende viimaste rünnakute tagajärjel täielikult summutatud;
- 1. tunneb heameelt Armeenia Euroopa-püüdluste üle ja valmisoleku üle olla Euroopa

Liidule lähemal; peab kiiduväärseks Armeenia ambitsioonikat reformikava ja demokraatia vastupanuvõimet niivõrd keerulistel aegadel ja jätkuvalt esinevatest julgeolekuohtudest hoolimata; väljendab selget toetust ELi ja Armeenia suhete tugevdamisele ning Armeenia vajadustel põhinevate tihedamate sidemete jätkuval arendamisele kõigis valdkondades;

2. tunneb sellega seoses heameelt ELi ja Armeenia partnerlusnõukogu viienda kohtumise tulemuste üle; nõuab hiljuti väljakuulutatud ELi ja Armeenia partnerluskava kiiret väljatöötamist ning nõuab tungivalt, et see kava sisaldaks ambitsioonikaid kohustusi poliitilise dialoogi ja reformide, demokraatia, õigusriigi ja inimõiguste, majandus-, kaubandus- ja valdkondliku koostöö, viisanõude kaotamise, kestlikkuse ja rohepöörde, naiste õiguste ning pagulaste ja muude vähemuste õiguste valdkonnas; kutsub komisjoni üles tagama Armeenia kodanikuühiskonna sisulise kaasamise uue kava väljatöötamisse;
3. kutsub komisjoni ja nõukogu üles tagama armeenlastele viisavaba reisimise, algatades viivitamata viisanõude kaotamise dialoogi; märgib, et viisavaba reisimine soodustab ja ergutab inimestevahelisi kontakte Armeenia ja ELi liikmesriikide vahel;
4. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles suurendama jõupingutusi Armeenia ning ELi liikmesriikide ja institutsioonide vastastikuse koostöö suurendamiseks, tagamaks, et järgmise põlvkonna armeenlased saaksid juba Euroopa integratsioonist kasu;
5. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles arendama Armeeniaga tihedamat majandusintegratsiooni, sealhulgas ulatusliku ja laiendatud partnerluslepingu kaudu; toonitab, et majandussuhete tugevdamine tugevdab Armeenia suutlikkust loobuda praegusest ebaproportsionaalsest majanduslikust sõltuvusest Venemaast; kutsub Armeeniat üles võitlema ELi Venemaa vastastest sanktsioonidest kõrvalehoidmise vastu;
6. kutsub ELi üles tugevdama sidemeid Armeeniaga, ehitades digi- ja energiataristut, investeerides energiaalastesse suhetesse ning tugevdades riigi suutlikkust võidelda desinformatsiooni ja muude hübriidohtude vastu, mis tulenevad piirkonna autokraatlikest osalejatest;
7. väljendab heameelt Armeeniale mõeldud täiendavate toetusmeetmete üle, mille komisjon kuulutas välja 5. oktoobril 2023, sealhulgas majandus- ja investeerimiskava taristusse, sotsiaalkaitsesse ja kestlikesse energialahendustesse investeerimiseks; nõuab sellega seoses põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kohaldamist taristuinvesteeringute suhtes;
8. väljendab lisaks heameelt selle üle, et Armeenia võttis 28. detsembril 2023 vastu pikaajalise vähese heitega arengu strateegia, ning soovib tungivalt Armeenial veelgi suurendada oma kliimaeesmärke, et viia need ELi eesmärkidega kooskõlla;
9. väljendab heameelt Armeenia otsuse üle allkirjastada Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuut;
10. tunnustab Armeenia aktiivset osalust idapartnerluse raamistikus; märgib, et Ukrainale, Moldovale ja Gruusiale on nüüd antud ELi kandidaatriigi staatus; nõuab seetõttu idapartnerluse raamistiku konstruktiivset läbivaatamist, et säilitada eesmärgid, tagades

samal ajal raamistiku otstarbekohasuse seoses liikmete muutuva dünaamikaga ning seades esikohale need, kes austavad ELi väärtusi ja põhimõtteid;

11. kordab, et mõistab hukka Aserbaidžaaani 2023. aasta septembri sõjalise kampaania Mägi-Karabahhi vastu; rõhutab, et see rünnak tõi kaasa etniliste armeenlaste viivitamatu lahkumise Armeeniasse, mis on samaväärne etnilise puhastusega, nagu on määratlenud ÜRO Julgeolekunõukogu ja mis on seega rahvusvahelise õigusega vastuolus; nõuab kõigi Rahvusvahelise Kohtu määruste täielikku, viivitamatut ja tulemuslikku rakendamist, mis on seotud rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvahelise konventsiooni kohaldamisega (Armeenia vs. Aserbaidžaan);
12. mõistab hukka Aserbaidžaaani ametnike, sealhulgas president Əliyevi jätkuvad vaenu õhutavad avaldused, mis alandavad Armeenia etnilist päritolu ja seavad kahtluse alla Armeenia territoriaalse terviklikkuse;
13. väljendab heameelt täiendava 5,5 miljoni euro suuruse ELi humanitaarabi üle, et toetada Mägi-Karabahhi piirkonnast põgenenud Karabahhi armeenlasi pärast nende massilist ümberasustamist 2023. aastal; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles pühendumise sellega seoses Armeeniale pikaajalise humanitaar- ja tehnilise toe andmisele, kuna ees on suured ressurside ja planeerimisega seotud probleemid, samuti märkimisväärne vaesuse ja sotsiaalsete pingete oht, kui pagulasi ei majutata piisavalt ja nad ei ole sotsiaal-majanduslikult integreeritud; ergutab Armeeniat töötama välja tervikliku pikaajalise kava, mis käsitleks Mägi-Karabahhist lahkuma sunnitud inimestele mõeldud eluasemeid, nende tööturule integreerimist ja sotsiaalteenuseid;
14. väljendab heameelt Armeeniasse lähetatud ELi tsiviilmissiooni (EUMA) suurema kohaoleku üle; peab kahetsusväärseks relvarahu rikkumisi, millest viimane viis nelja Armeenia sõduri surmani pärast Aserbaidžaaani sõduri vigastamist 13. veebruaril 2024 toimunud Aserbaidžaaani nn kättemaksuoperatsiooni käigus; väljendab tõsist muret teadete pärast, et Venemaa nn rahuvalvajad takistavad EUMA vaatlejaid sisenemast Nerkhin Handi Armeenia Sjunikhi provintsi lõunaosas;
15. rõhutab oma vankumatut toetust Armeenia sõltumatusele, suveräänsusele, territoriaalsele terviklikkusele ja piiride puutumatusse; rõhutab samuti, et Armeenial on õigus lükata tagasi ettepanekud koridori kohta, mis ühendaks Aserbaidžaaani mandriosa ja Nahhitševani ja mida kontrolliksid Venemaa piiriväed ilma Armeenia tolli- või piirikontrollita; on sügavalt mures Aserbaidžaaani jätkuva vaenuliku positsiooni pärast Armeenia suhtes, mis tekitab muret taas esilekerkiva vägivalla pärast; nõuab tungivalt, et Aserbaidžaan kinnitaks ühemõtteliselt, et tunnistas Armeenia territoriaalset terviklikkust kooskõlas 1991. aasta Almatõ deklaratsiooniga;
16. rõhutab, kui oluline on tagada Lõuna-Kaukaasias püsiv rahu ja stabiilsus; nõuab sellega seoses Armeenia ja Aserbaidžaaani vaheliste läbirääkimiste jätkamist kõigis lahendamata küsimustes, et sõlmida kestlik ja terviklik rahuleping; väljendab heameelt peaminister Pašinjani ja president Əliyevi viimase kohtumise üle Müncheni julgeolekukonverentsi raames 17. veebruaril 2024; väljendab heameelt Armeenia seisukoha üle pidada heas usus läbirääkimisi püsiva rahu saavutamiseks, sealhulgas mitmesuguste ettepanekute abil, nagu piirkondlike transpordiühenduste avamine projekti „Crossroads of Peace“ raames; nõuab tungivalt, et komisjon ja nõukogu tagaksid ELi suutlikkuse jätkata

usaldusväärset ja tulemuslikult rahuläbirääkimiste toetamist;

17. kutsub komisjoni üles kiiresti ümber hindama ELi diplomaatilise ja julgeolekustruktuuri ning geopoliitilise konfiguratsiooni Lõuna-Kaukaasia piirkonnas laiemalt, võttes arvesse kohapeal tekkinud uusi asjaolusid ning selliste riikide huve nagu Venemaa, Türgi ja Iraan, ning töötama välja ka strateegia vastuseks suundumusele, mille puhul autokraatlikud režiimid loobuvad üha enam diplomaatilistest jõupingutustest vägivaldsete sõjaliste lahenduste kasuks;
18. väljendab heameelt Armeenia otsuse üle külmutada oma osalemine CSTOs ja otsida usaldusväärsemat julgeolekustruktuuri; toetab Armeenia otsust paluda Venemaa Föderatsioonil viia oma salateenistuse piirivalveametnikud riigi riiklikust lennujaamast välja;
19. rõhutab, et asjaolu, et EL ei reageerinud Aserbaidžaaani vägivallatsemisele ei 2020. ega ka 2023. aastal, loob kahjuliku pretsedendi; kordab oma üleskutset komisjonile esitada ELi ja Aserbaidžaaani suhete üldine ümberhindamine; rõhutab, et EL peab Aserbaidžaaani presidendile selgelt teatama, et Armeenia territooriumi mis tahes rikkumisel on kõige karmimad tagajärjed; kordab oma nõudmist kehtestada sihipärased sanktsioonid Bakuu valitsusametnike vastu, kes vastutavad mitme relvarahu ja inimõiguste rikkumise eest Mägi-Karabahhis;
20. rõhutab, et Aserbaidžaaani 2023. aasta sõjaline agressioon ilmestab ELi kahepalgelist lähenemisviisi teatavatele autokraatlikele režiimidele, mille puhul EL ühel päeval kritiseerib neid inimõiguste ja rahumeelse diplomaatia eiramise eest ning järgmisel päeval kuulutab välja nendega tingimusteta sõlmitud energiakokkulepped, õdnestades nii mõju, mida EL soovib avaldada põhilise demokratiseerimise soodustamisel nendes riikides või sõjalise tegevuse takistamisel meie demokraatlike partnerite vastu;
21. kordab oma nõudmist peatada Aserbaidžaaniga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandum energiaalase strateegilise partnerluse kohta, kuna autokraatlikele režiimidele tuginemine ELi energiavajaduste rahuldamiseks ei ole mitte ainult moraalselt küsitav, vaid ka poliitiliselt jätkusuutmatu, kui EL soovib siiralt oma energiasõltuvuse autokraatlikest režiimidest lõpetada;
22. võtab teadmiseks ELi-Aserbaidžaaani rohelise energia nõuandekomisjoni teise ministrite kohtumise 1. märtsil 2024 Bakuus ning peab äärmiselt kahetsusväärseks, et volinik Simson nimetas Aserbaidžaaani usaldusväärseks energiapartneriks; kutsub volinik Simsonit üles arutama Euroopa Parlamendiga selle nõudmist peatada Aserbaidžaaniga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandum energiaalase strateegilise partnerluse kohta enne parlamendi ametiaja lõppu;
23. kutsub komisjoni üles tagama, et suhetes Aserbaidžaaniga peetaks esmatähtsaks kohutavat inimõiguste olukorda selles riigis; on äärmiselt mures ajakirjanike ja inimõiguste kaitsjate kinnipidamise hiljutise sagenemise pärast Aserbaidžaanis; rõhutab, et tihedamaid kaubandussuhteid Aserbaidžaaniga saab jätkata ainult siis, kui Aserbaidžaan parandab märkimisväärselt oma inimõiguste olukorda ja vabastab kõik ebaõiglaselt vangistatud isikud, sealhulgas dr Qubad İbadoğlu, Ulvi Hasanli, Sevinj Vagifgizi, Aziz Orujov, Rufat Muradli, Hafiz Babalı, Mahammad Kekalov, Nargiz Absalamova ja Tofiq Yagublu;

24. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, Euroopa välisteenistusele, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Armeenia presidendile, peaministrile, valitsusele ja parlamendile ning Aserbaidžaani valitsusele ja parlamendile.